Lausunto 16.11.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Lausuntopyyntö HE 74/2023 eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Hyvinvointiala HALI ry kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa:

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia. Muutokset koskisivat tuen tasoa, tuloharkintaa, ansiotulovähennystä, kuntaryhmitystä pääkaupunkiseudulla sekä omistusasunnon asumistukea. Toimenpiteillä kohdennetaan tukea kaikkein pienituloisimmille ja vähävaraisimmille tuensaajille mm. omistusasuntojen asumistuen lakkauttamisella.

Kela maksoi erilaisia asumisen tukia vuonna 2022 yhteensä 2,6 miljardia ja lakimuutosten vaikutukseksi arvioidaan 305 meur säästöt. Yleisen asumistuen saajia on vajaat 400 000 (31.12.2022) ja tuen saajien määrä on kaksinkertaistunut 10 vuodessa. Saajien kasvua selittää osaltaan se, että vuonna 2017 opiskelijat siirrettiin yleisen asumistuen piiriin.

Hyvinvointiala HALI ry kiinnittää huomiota lakiuudistuksen mahdollisiin vaikutuksiin liiton edustamien alojen kriittisen työvoiman saatavuuden osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatusalan ammattilaisista on tällä hetkellä merkittävää puutetta etenkin suuremmissa kaupungeissa. Alalla on myös jonkin verran pienituloisia työntekijäryhmiä sekä osa-aikatyössä olevia, joilla saattaa olla asumisen kustannuksiin liittyviä haasteita.

Työvoiman saatavuuden turvaamiseksi pidämme tärkeänä, että asumisen tukemiseen kohdistuvia muutoksia arvioidaan myös siitä näkökulmasta, että kohtuuhintainen asuminen on mahdollista näille pienipalkkaisille ryhmille myös kasvukeskuksissa, joissa palveluiden tarve on suurinta. Työvoiman ”pakeneminen” pitkien työmatkojen päähän kohtuuhintaisen asumisen puuttumisen takia, ei olisi yhteiskunnallisesti kannatettavaa ja pahentaisi kasvukeskusten työvoimapulaa.

Esimerkiksi henkilökohtaisessa avussa työskentelee paljon osa-aikaisia työntekijöitä ja kyse on matalapalkka-alasta. Uudistusta toimeenpantaessa on huolehdittava siitä, että henkilökohtaisten avustajien kaltaisten ammattiryhmien asumiskustannusten tuet suuntautuvat siten, että ne tukevat matalapalkkaisia työssäkäyviä ihmisiä etenkin suuremmissa kaupungeissa ja varmistavat siten työvoiman saatavuutta. Jos esimerkiksi henkilökohtainen apu ei toteudu työvoiman

puuttumisesta johtuvista syistä, on seurauksena hakeutumista raskaampiin vammaispalveluihin.

Lain osalta onkin perusteltua arvioida tarkasti mahdollisia vaikutuksia kasvukeskusten työvoiman saatavuuteen etenkin sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä varhaiskasvatuksessa. Näillä aloilla työvoiman saatavuudessa on tällä hetkellä suuria haasteita.

Asumiskustannuksien osalta isot kaupungit ovat ongelmallisimpia. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on tilanne, että asumistuessa hyväksytyt asumismenot eivät ole olleet linjassa todellisten asumiskustannusten kanssa. Helsinki on tähän saakka muodostanut oman kuntaryhmänsä ja muu pääkaupunkiseutu omansa. Helsingin yhdistäminen kuntaryhmään 2) tulee laskemaan yleisen asumistuen hyväksyttävän tason muun pääkaupunkiseudun tasolle. Muutosvaiheessa tulee etenkin helsinkiläisten tuen saajien tuki pienemään jonkin verran, mutta pidemmällä tähtäimellä olisi toivottavaa, että uudistus vaikuttaisi Helsingin ja vuokratasoon yleisesti ottaen jonkin verran laskevasti.

Hyvinvointiala HALI ry:n noin 1 500 jäsentyönantajaa (yrityksiä ja järjestöjä) työllistää noin 100 000 työntekijää, jotka ovat lähes kokonaan sosiaali- ja terveydenhuollon tai varhaiskasvatusalan ammattihenkilöitä. Liiton jäsentyöantajien tuottamia asumisen sisältäviä palveluita tuotetaan laajasti esimerkiksi ikääntyneiden ympärivuorokautisessa hoivassa, vammaispalveluissa sekä mielenterveys- että päihdepalveluissa sekä lastensuojelussa. Valtaosa näistä asiakkaista on eläkkeensaajan asumistuen saajia, joita tämä lakiuudistusesitys ei koske. Eläkkeensaajien asumistukea sai yli 200 000 (31.12.2022) taloutta, ja tuen saajien määrä on pienentynyt pikku hiljaa.

Asumistuen muutokset tulee kohdentaa siten, että uusia kannustinloukkuja ei synny. Hyvinvointiala HALI ry kannattaa lakiuudistuksen kokoaikatyön vastaanottamisen kannusteiden parantamista ja myös lyhyiden työsuhteiden vastaanottamisen tulee olla työntekijälle kannattavaa.

Uskomme, että yleisen asumistuen korvausprosentin lasku 80 prosentista 70 prosenttiin on järjestelmään sisältyvistä eri tekijöistä johtuen kannatettava muutos. Pidämme tärkeänä, että esitetyt kohdennukset lapsiperheiden asumistuen kasvattamiseksi toteutetaan. Uudistuksen toimeenpanossa on syytä kiinnittää huomiota uudistuksen toteuttamiseen myös esimerkiksi siitä näkökulmasta, että maksuliikententeestä vastaava Kela pystyy toteuttamaan tarvittavat järjestelmämuutokset tarvittavassa aikataulussa.

Lisätiedot, johtava elinkeinoasiantuntija Aino Närkki, puhelin 0400 436438.

Hyvinvointiala HALI ry